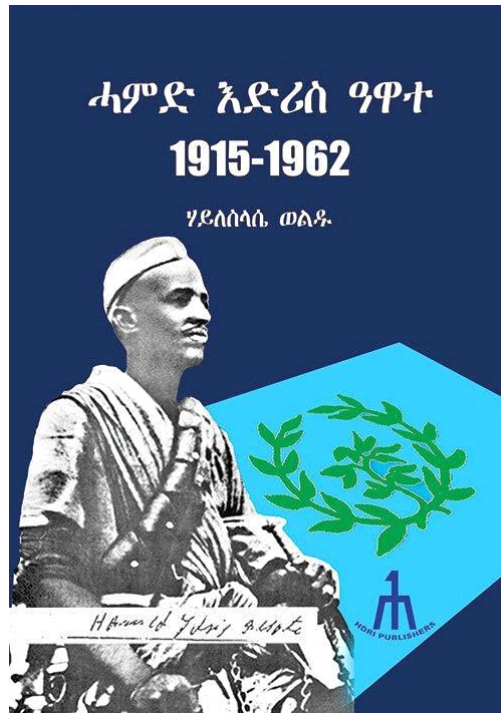

ሓምድ እድሪስ ዐዋቱ

1

ኬትባይ፡ ሀይለስላሴ ወልዱ
መተርጎማይት፡ ዓሽ ዑስማን
ኤረትሮፖ ሓዳስ

ዲብ ሄለል ሰብተምበር 2018 እብ መናሰበት መሀረጃን ኤረትሮፖ ዲብ ሓረት ኤክስፖ ዎሮ ሓደስ ጋብእ ዐለ። ህቱ ህዬ መድሐራት ናይለ እብ አው መአንብታይ ግድለ ሰለሕ ሽዑብ ኤረትሮፖ ላቱ ሸሂድ ሓምድ እድሪስ ዐዋቱ ዐለት። ከለእብ ካትብ ምናድል ወልዱ ሀይለስላሴ ለትከተብ ክታብ፡ ሓምድ ምን ክምሰልቱ ታሪክ ሓያቱ ዕበያቱ፡ ፍርስነቱ ውብዕድ ለሸፊሕ ጽበጥ ፋግር እቱ ዐለ። ክጽበጥለ ክታብ ክሉመ ምን ኢጉበእ ገሌ ምን ጽበጡ እግል ንርኤቱ። ከእትሊ ናይ ዮም ሳልፋይ ክፈል ሓምድ እት ኢጣልያ ምን ምዶል ዐለ ውብዕድ ለክሰስ ጽበጥ ልተላሌ፡ ሓምድ እድሪስ ዐዋቱ እት ሄለል ሰብተምበር 1961 ግድለ ሰለሕ ምንመ አንበተ፡ ቀደመመ ዶል ክምሰል ዐስከሪ ኢጣልያ ወሐቆ ኢጣልያ ህዬ ዲብ መደት ሕክም ዐስከሪ እንግሊዝ ዲብ ሸፍትነት ፍሩር ዐለ ለልብል በሀል ህለ። ከሐቂቀት ናይለ ህቱ ለሄረረ እቡ አሰሉል ሓያት ሚ መሰል ክምሰል ዐለ እተ ሓምድ እድሪስ ዐዋቱ ምን ምን 1915-1962 ለልብል እብ ኬትባይት ታሪክ ዐዋቱ ላቱ አሰይድ ወልዱ ሀይለስላሴ እብ ፋዬሕ ክቱብ ህለ።

ቀደም ሓምድ ኢጣልያ ለጌሰው ዐሳክር ዐለው አማንተ። ሓምድ ምስሎም ዐለ ለትብል ሐብሬመ ህሌት። ዲብ ውሕደት ካራቤኔሩ ሮያሌ፡ በዐል ኦሮት ሸሪጥ ሙንጣዝ ለዐለ እናስ ዐቢ ቢንዓምራይ ሕሴን መሐመድ ዑስማን ዲብ ዳግም፡-

ሓምድ ለቀሰበዩ እንዴ አለቡ ግራነ እብ ምራዱ ተዐስከረ። ድድ አቶብዩ እተ ገብአ ሕሩባት ምስል ዐልነ። ወምስል ኢጣልያ ግስነ። ሓምድ ዲብ ሐርብ ሐር ኢልብል ለክፉ ታክር ቱ። ለእለ ለክፈ ዲብ ረአስ ትትከሬ። ዲብ እለ ሐዘ አካን ዘብጥ። አክሉ ለለክፍ ፋርስ የዐለ። እት ሰነት 1937 ኢጣልያ ለግስነ እቱ ወክድ ሁቱ ምስልነ ዐለ። ዐሊ ሙንጣዝ ዐለ። አስክ 250 እንገብእ ዐልነ። ሬ (መልክ) ጥልያን እንዴ ዐዘሚነ ግስነ። ለካራቢኔሪ አምጽእዎም እንዴ ቤለ አማውር ሀበ። ምን ክሉ አካናት ከሐምስ ነስአው። ዲብ ሐርብ እንዴ ኢገብእ እግል ለአርኡነ እግል ለአሰውሩነ ጌሰው እብነ። ወኪለ መልክ ሙሶሊኒ ልትበሀል ዐለ። ሮመ፡ ናፖሊ ወመዳይን ብዕድ እብ ዕንታትነ ርኤናሁ። ለበዝሐነ ዲብ ካራቢኔሪ ለዐልነ ሕነ። እብ መርኩብ ግስነ። እብ ከናል ሰዌጽ እንዴ ሐለፍነ ኢጣልያ አቴነ። ግንራራብ ባጼዕ ጌዳን አለቡ። ሰልፍ ናፖሊ አቴነ። ምኑ ሮመ ነድአውነ።

ዲብ ሐምስ መዲነት አዶረውነ። ለዶል ለሀ ጥልያን ዶል ከእብ እንክር ኦሮ ዲብ ደውሮ ሳውሩነ። አንሶምም ምን ገብአ ገበይ ከልኣነ ዐለየ። ኬን 15 አምዕል ከም ጸንሐነ እበ መጽኣነ እበ መርኩብ ባጼዕ አቅበልነ። ምኑ ኩልነ ዲብ ውሕዳትነ እብ መካይን አብጽሐውነ።

ዲብ ዶል ለሀ እግል ሓምድ ሐው ወውላድ አቡሁ ሐ አቡሁ፡ ለገብአ እግሉ አጀኒት፡ እግል ዋልዴኖም “ሓምድ አየ ጌሰ?” እንዴ ቤለው ዶል ልትሰኣሎም “አሰመረ፡ ኬን ጥልያን ጌሰ” እት ልብሎ በልሶ እግሎም ዐለው። እምበልሁመ አየ ትገይስ ክም ህሌት እንዴ ኢደሉ፡ ጥያረት ምለዐሎም ሐቆ ሐልፈት ሐክም ለነስአት እለ ጥያረት እላተ ልቡሎም ሰበት ዐለው፡ ለአጀኒት ለጥያረት አሰክ ትትሐብዎም እት ለአቀሙተ ወዲብ ልትሳረሮ፡

ኦሮብናሌ፡ ኦሮብናሌ ትትፌተት ዲብ ዐስተር
ገሌ ሓምድ ሚደሌኪ ሀቢነ ከበር
ዎ ሓምድ፡ መንበ ክልነ
ምን ጥያረት ኢትፈርህ
ፋርስ ወድ ዐድነ
ትሰፈለልናከ ሻንን
እንዴ ትከሬ እትነ
እት ልብሎ ለሐሉ ዐለው።

ክእነ እት ልብሎ ምነ ለሐሉ ዐለው ኦሮት ሐሰን ከራር ቱ። ሁቱ፡ ሓምድ ምን ጥልያን ከም አቅበለ ፡ እበ እሉ ረአ ለዳገመዩ እግሎም እንዴ ፈቀደ ህዬ” ሓምድ ክእነ ልብለነ ዐለ” ልብል፡

ምን እለ ክም ግስነ፡ እግል እሎም ካራቢኔሪ ካሻለሪያን ለገብአነ፡ ዲብ ኦሮት መዐስከር ዐቢ ኣተውነ። አምዕል ሐቱ ዱባጥ፡ ፈጅር ሙሶሊኒ እግል ልምጽኡክም ቱ። ቤለውነ። ፈጅራተ፡ ካሻሌርያ ክሎም ዲብ አፍሩስ እንዴ ትጸዕነው ክሉ ዲሽ ጸሊም እንዴ ትሰርዐ እብ ድማን ወድገለብ ከም በጥረ፡ ሙሶሊኒ እት መኪነት ክስትት መጽኢነ። ለዶል ለሀ ናይ ሰላሕ ሰላም(ተሕየት) ከም ገብአት፡ ሰለስ አርባዕ

ሰደፍ መናዱቅ ትሳበረ። መልህያምን እብ ሒለት ሰበት ዘብጠው። ሐሬ ዓርፎ እንዴ ትበልነ አማውር ከም ተሀየብኩ፤ ዲበ አካን ጅምዓም ለዐለው ጽዓዲ እሊ ዴሽ ጸሊም ምን አየ መጽእ እት ልብሎ ልትፈከሮ እትነ ዐለው። አዋልዶምመ ገበይ ከልኣነ ዐለየ። ሚ ጅንስ መክሉቅቶም ልብላኩ፤ ገንሓነ ከለሽክሎም ላቱ አዳም መስል ልብለ። ጸላይም ርእያት ሰበት ኢኮን ትፈከረየ። ምን ቅሩብ እንዴ መጽእያነ ቀርበትነ እብ መንዲል መስሐህ፤ ኢትቀንጽ ከም ረአያህ ኢአምነ እብ ሐዲስ እብ ዋፍአተን መስሐህ። ወሕነ ንሸምሐር እግለን ዐልነ።

ሓምድ ቀዳማይ መትፈላል ዋልያን

ሓምድ አስክ ሰነት 1940 ዲብ አቁርደት ለትወዝዐ እተ ሰነት ዲብ ቤገምድር ዐለ። አቁርደትመ ብዙሕ ኢጸንሐ እተ፤ ከሰለ እንዴ ትቀየረ መራቅባይ አምን ገብአ። ዋልያን እግል ከሰለ ምን ዮም 4 ጁላይ 1940 አስክ 19 ጁንዋሪ 1941 ሰስ ወሬሕ ሌጠ አስተዐመረተ።

እንግሊዝ ቅብላት ዋልያን ሐርብ ዐለነት። ምን ሱዳን እንዴ ትበገሰት ምን ከሰለ ጅወ ኤረትርየ ከም አቴት፤ አቁርደት ዲብ 1 ፌብራይር 1941 ከም ጸብጠተ፤ ሓምድ ኦሮት አልቢኒ (ሚስኩቶ ኖቫንታ ኡኖ) ሰስ ጠልገት ለቡ መንዱቅ ነስአ። አስክ ሀደምደሚ ደዋይሕ ጋሽ እንዴ ጌሱ ምስል ዋልያን ለዐለት እግሉ ዕላቀት በትኩ። ለበች ምነ ትትበህል ቀቢለት ብዳውየት (ሕዳረብ) ፋዋንር ለትትበህል ሀደ ወዲብ ሐርስ ገብአ። ለዶል ለሀ አቡሁ እግል ልሰደዩ ዶል ከልኡክ ነድእ ዲቡ ዐለ። ሕሰሩ እንዴ ኢወዴ አመት መናበረቱ ወደ። ዲበ መደት ለሀ ዐዱ ተኸላምባ እንዴ ሐድገው ዲብ ብያኩንዲ ሰቴት አርድ ኤረትርየ ነብሮ ዐለው።

ፈተ ሺመት ናዩተ እግል እድሪስ አቡሁ እግል ሓምድ፤ ዲብ ብያኩንዲ ዋልያን መጽእ መርሐቤ፤ ሰብ ሐ መርሐቤ፤ አስክ ዐዳገ ለለሐልፎ መርሐቤ፤ እግል ክሉ መርሐብ እት ልብል መትኩብታይ ጋሽ ሰበት ዐለ፤ ዲብ ባካቱ ለዐለው ኩናመ ልግብኦ ወናረ እብ ምራዶም ህቱ እግል ለአትመቃርሐም ሰልጠቱ ሀበው ከሼክለ ባካት ገብአ።

ሒለት እንዴ ወሰከ መዋዲቱ ወብሰሩ ብዙሕ ከብቴ ረክበ ወትፈተ ወተሐሸመ። እለ ሺመት እለ እብ ሕኩመት ዋልያን ሱድቅት እግሉ ሰበት ዐለት፤ ከም ባንደ ምስል ዕስራ ወሐምስ ብዕዳም ወጨፎ ለልትበህል መንዱቅ ተሀየቤ። አመት ሐርሱ ወንዋዩ ዲብ ወዴ፤ ምን አቶብዩ ለመጽእ ሸፈቲት ዲብ ጋብህ፤ ፍራስ እግል ልትበህሎ ሓዩት ለልትነዐው ዲብ ካፍሕ፤ ዓጅ እግል ለአዝቡ ለመጽእ ትጃር ዲብ ልትዳገን፤ ምን ረዩም እንዴ መጽአት ዲበ ባካት ለትሐድር ሐ ወእንሰ ራቅብ ዐለ። ምን እምሐጀር አስክ ሰቶነ ገድም ክለ ሴቲት።

እተ መደት ለሀ ሸዑብለ ባካት ለበዝሕ ምኑ ዲብ ሐርስ ወርዕዮ፤ ገሌ ሐዳይ ህዬ፤ እብ መቅደረት ሕድት ዲብ ጀራዲን ወተጃረት ሸቄ ዐለ።

ላመ ምድር ርዝቅ መዐር፤ ሐሊብ፤ እክል፤ ለልትጃቀፍ ምኑ ዐለ። ሓዩት፤ ሐረምዝ፤ አወንን፤ በሸኢ፤ ዘራፋት፤ ነላት፤ ወደምቢ (ብዕራይ ከደን) ወብዕድ አው ከደን እብ

ብዝሒ ለቡ ድባዕ ዐለ። ምናተ ምስል እሊ ክሉ ኣክያራት ወርዘቅ፡ መስከብ ሸፈቲት
ገብኡ። ኣርድ ዘማቴ፡ ሰርቅ፡ ኣክልለ ምድር ጸብሐ ምን ሐርብ ለኢልዓርፍ ደም
ለፈቴ ኣርድ ቱ እት ልብሎ ልትሃገው ሰብኡ።